

Kennismaken met de NBV21

Presentatie voor kerkelijke groepen [slide 1]

[tekst voor de inleider]

(1) Wat is de NBV21? [slide 2]

De NBV21 is de nieuwe Bijbel voor de 21^e eeuw. Het is de opvolger van de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) uit 2004. De NBV21 biedt al het goede van de NBV plus een groot aantal verbeteringen.

In deze presentatie maakt u kennis met de NBV21. Waarom is deze verbeterde vertaling gemaakt? Wat is er nu precies beter geworden? Welke rol speelden de reacties van bijbellezers daarbij?

Een aantal vertaalvoorbeelden laat u zien wat de meerwaarde is van de NBV21.

(2) Hoe het begon [slide 3]

In 2004 verscheen de NBV, een nieuwe vertaling van de Bijbel voor kerk en cultuur.

Even om ons geheugen op te frissen: weet u nog wat de NBV zo bijzonder maakte?

- Mooi en eigentijds Nederlands, en tegelijk dicht bij de brontekst
- Interconfessioneel en verbindend: zeer veel kerken en stromingen deden mee
- Wetenschappelijk onderbouwd en volgens een vaste vertaalmethode gemaakt
- Het eigen karakter en stijl van ieder bijbelboek klinkt door in de vertaling
- Lezers ervaren de kracht van de tekst

De NBV kreeg een warm onthaal in veel kerken. **[slide 4]**

De NBV werd al snel een vertrouwde en veelgebruikte vertaling.

Tegelijk was er veel discussie over de vertaling. Het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap (NBG) kreeg duizenden brieven met vragen, opmerkingen, en suggesties om de vertaling nog te verbeteren. Er verschenen vele boeken, artikelen en rapporten over de vertaling.

Dat was niet voor niets. In 2004 had het NBG al aangegeven dat er na verloop van tijd een herziening van de vertaling zou komen, waarin alle reacties zouden worden meegewogen.

Toen het NBV in 2017 begon met deze herziening, lagen er duizenden reacties en suggesties klaar. Van lezers afkomstig uit vrijwel alle kerken. Van heel gewone bijbellezers tot zeer geleerde auteurs.

(3) Verbeterpunten [slide 5]

De NBV is een prachtige en goed onderbouwde vertaling. Toch was er op een aantal punten verbetering mogelijk.

Als je die duizenden lezersreacties bekijkt, want springt daar dan uit? Je kunt er vier grote punten uit afleiden, die steeds terugkomen in de reacties.

We zetten die punten hier op een rijtje. Zo meteen komt bij elk van deze punten een voorbeeld.

1. Binnen de NBV zie je nogal wat onnodige verschillen, ook waar je die niet verwacht, bijvoorbeeld bij citaten. In de NBV21 zijn gelijke teksten nu ook gelijk vertaald. Dat maakt de vertaling een hechtere eenheid. Daardoor kun je teksten die bij elkaar horen ook gemakkelijker met elkaar vergelijken.

Voorbeeld: het citaat van Genesis 2:24 in Matteüs 19:5 en Efeziërs 5:31.

2. In de NBV zijn motiefwoorden soms uit beeld geraakt. Het gaat om sleutelwoorden, die in een tekst herhaald worden, en die belangrijk zijn voor de boodschap. De NBV21 probeert die woorden wél steeds zichtbaar te maken. Zulke woorden wijzen je op een diepere betekenis in de tekst.

Voorbeeld: het motiefwoord 'schuilen' in Ruth 2 en 3.

3. Soms maakt de NBV een keuze die afwijkt van wat gebruikelijk is in de bestaande bijbelvertalingen. Als daar brede wetenschappelijke steun voor is, dan mag dat: dan gaat het om een nieuw inzicht. Maar soms lijkt het alsof de vertaling het anders doet omdat het kán en niet omdat het moet. De NBV21 kiest in zulke gevallen de optie die het meest verantwoord is en het breedst wordt gedragen.

Voorbeelden: Genesis 12:3 en Marcus 5:34.

4. Soms vult de NBV de vertaling teveel in. Waar dat beter is, biedt de NBV21 een iets opener vertaling. Dat geeft de lezer meer ruimte.

Voorbeelden: Genesis 1:2 en Matteüs 10:29.

Op deze vier punten is vertaling consequent verbeterd en aangescherpt.

Maar er is nog meer veranderd. **[slide 6]** De NBV21 gebruikt eerbiedshoofdletters in persoonlijk voornaamwoorden die verwijzen naar God, Jezus en de heilige Geest. Het ontbreken van zulke hoofdletters in de NBV is het meest genoemde punt van kritiek op de vertaling.

Waarom heeft de NBV21 deze hoofdletters?

Ten eerste omdat zeer veel NBV-lezers die heel belangrijk vinden: zij ervaren die hoofdletter als een passend blijk van eerbied voor God.

En ten tweede omdat het gebruik van deze eerbiedshoofdletters in het Nederlands nog steeds heel gebruikelijk is: ze staan in Liedbundels, in vrijwel elke liturgie en orde van dienst, maar ook in boeken en kranten, en zelfs in ondertiteling op tv.

Om de herziening compleet te maken is er ook nog op de volgende twee punten gelet: **[slide 7]**

- Er is steeds goed gelet op de kwaliteit van het Nederlands. Waar dat nodig was is het Nederlands nog verbeterd. *Voorbeeld: 1 Korintiërs 13:13.*
- Waar dat passend was werden nieuwe inzichten doorgevoerd. Zo is de vertaling weer helemaal up-to-date. *Voorbeeld: Job 42:6.*

(4) Werkwijze [slide 8]

Tussen 2017 en 2020 is een team van negen vertalers, werkzaam bij het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap, door alle teksten heengegaan. Elk vers werd opnieuw getoetst aan de Hebreeuwse en Griekse brontekst. Daarbij werden ook alle opmerkingen en suggesties van lezers meegewogen. Toch werd er nooit zomaar iets veranderd. Altijd was de vraag: klopt het met de oorspronkelijke Hebreeuwse en Griekse tekst? Is er breed draagvlak voor? Past het bij de uitgangspunten van deze vertaling? Zo is er heel nauwkeurig en zorgvuldig gewerkt aan de verbeterde vertaling, de NBV21.

(5) Voorbeelden

We bekijken nu een aantal voorbeelden:

1. Geen onnodige verschillen: het citaat van Genesis 2:24 in Matteüs 19:5 en Efeziërs 5:31 **[slide 9] [optioneel: filmpje met toelichting]**

Genesis 2:24	Matteüs 19:5	Efeziërs 5:31
Zo komt het dat een man zich losmaakt van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw, met wie hij één van lichaam wordt.	Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zich hechten aan zijn vrouw, en die twee zullen één worden;	Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zich hechten aan zijn vrouw, en die twee zullen één lichaam zijn.

Ziet u de verschillen tussen deze teksten?

- Variatie van 'zo komt het dat' en 'daarom'
- Variatie van 'losmaken' en 'verlaten'

- Variatie van ‘één van lichaam worden’, ‘één worden’ en ‘één lichaam zijn’.

In de brontekst zijn die verschillen er niet. Het enige verschil in de brontekst is dat er in de nieuwtestamentische citaten ‘die twee’ bij staat, wat in Genesis 2:24 ontbreekt. In de NBV21 zie je een nauwkeurige afstemming: **[slide 10]**

Genesis 2:24	Matteüs 19:5	Efeziërs 5:31
<u>Daarom</u> maakt een man zich los van zijn vader en moeder en hecht hij zich aan zijn vrouw, en zij zullen <u>één lichaam</u> zijn.	Daarom zal een man zich losmaken van zijn vader en moeder en zich hechten aan zijn vrouw, en die twee zullen <u>één lichaam</u> zijn;	Daarom zal een man zich losmaken van zijn vader en moeder en zich hechten aan zijn vrouw, en die twee zullen één lichaam zijn.

[Voor de fijnproevers: Alles is nu hetzelfde geformuleerd, behalve ‘die twee’ in Matteüs 19:5 en Efeziërs 5:31, omdat dit een verschil in de brontekst is. En in Genesis is het tegenwoordige tijd (zich losmaken) en in de beide citaten in het Nieuwe Testament toekomstige tijd (zal zich losmaken) omdat dit beter past bij de brontekst en de eigen context.]

2. Sleutelwoorden in de tekst zichtbaar gemaakt: voorbeeld ‘schuilen’ in Ruth 2:12 en 3:9 **[slide 11] [optioneel: filmpje met toelichting]**

NBV Ruth 2:12	NBV Ruth 3:9
[Boaz tegen Ruth:] Moge de HEER je daarvoor rijkelijk belonen – de HEER, de God van Israël, onder wiens vleugels je een toevlucht hebt gezocht.	[Ruth tegen Boaz:] ‘Wilt u mij bij u nemen [letterlijk: Spreid uw vleugels over mij uit], ...’

In de Bijbel zie je vaak dat woorden die belangrijk zijn in het verhaal op een veelzeggend moment worden herhaald. Zo spreekt Boaz in Ruth 2:12 over de ‘vleugels’ van God, waaronder Ruth is komen schuilen. In 3:9 vraagt Ruth aan Boaz letterlijk ‘spreidt uw vleugels over mij uit’. Het verband is belangrijk: Gods bescherming wordt concreet door de bescherming die Boaz kan bieden.

In de NBV zie je dit verband niet terug. Aan de ene kant is dat begrijpelijk: spreken over Gods vleugels om onder te schuilen is een bekend bijbels beeld. Maar als Ruth tegen Boaz zegt: ‘spreidt uw vleugels over mij uit’, dan klinkt dat in het Nederlands raar en onbegrijpelijk. Terecht dat de NBV dat niet letterlijk vertaald. Maar aan de andere kant wil je wél dat dit belangrijke verband in de vertaling bewaard blijft.

De NBV21 heeft een manier gevonden om dat te doen: **[slide 12]**

Ruth 2:12, NBV21	Ruth 3:9, NBV21
[Boaz tegen Ruth:] Moge de HEER je daarvoor rijkelijk belonen – de HEER, de God van Israël, onder wiens vleugels je bent komen schuilen.	[Ruth tegen Boaz:] ‘Laat mij bij u schuilen, ...’

De NBV21 gebruikt in beide teksten het sleutelwoord 'schuilen'. Eerst het schuilen onder Gods vleugels, en daarna de uitroep 'Laat mij bij u schuilen' als de vraag van Ruth. Zo is het motief in de NBV21 zichtbaar op een manier die overkomt op de lezer.

3. Kiezen voor breed draagvlak: voorbeeld Genesis 12:3 [slide 13]

NBV	NBV21
Alle volken op aarde zullen wensen gezegend te worden als jij*.	In jou zullen alle volken op aarde gezegend worden*.
* [voetnoot] Ook mogelijk is de vertaling: "Door jou zullen alle volken op aarde gezegend worden".	* [voetnoot] Ook mogelijk is de vertaling: "Alle volken op aarde zullen wensen gezegend te worden als jij".

Een paar woordjes kunnen een groot verschil maken! In het ene geval is het delen in de zegen van Abraham iets dat de andere volken alleen maar *wensen* (NBV), in het andere geval zorgt God ervoor dat het ook echt *gebeurt* (NBV21).

Vanuit het Hebreeuws kun je beide vertalingen verdedigen. Daarom wordt zowel in de NBV als in de NBV21 het alternatief in een voetnoot genoemd.

Heel veel lezers hadden kritiek op de keuze van de NBV. Dit is niet de zegen zoals ze die in hun hoofd hebben en ook niet hoe die in het Nieuwe Testament wordt geciteerd: 'In jou zullen alle volken gezegend worden', Galaten 3:8.

Hoe los je dit op? Meeste stemmen gelden? Nee, het vertaalteam heeft zorgvuldig gekeken hoe er momenteel door wetenschappers over wordt geschreven. Welke visie staat het sterkst? De uitkomst was dat de meer gebruikelijke vertaling onder wetenschappers ook het meeste draagvlak heeft. Die wordt gevolgd in de NBV21.

4. Kiezen voor breed draagvlak: Marcus 5:34 [slide 14] [optioneel: filmpje met toelichting]

NBV	NBV21
Uw geloof heeft u gered	Uw geloof heeft u gered, mijn dochter

Jezus spreekt hier een volwassen vrouw, die geen familie van Hem is, aan als 'mijn dochter'. Dat klinkt in het Nederlands raar. Daarom liet de NBV de aanspreekvorm hier weg. Veel lezers maakten daar bezwaar tegen. Ze hebben een sterk punt, blijkt ook uit de vakliteratuur. Want ook in de brontekst is dit een opvallend element. Het hoort bij de tekst en is in de NBV21 daarom in ere hersteld. Ook al klinkt het wat vreemd, het laat iets belangrijks zien: ook deze vrouw hoort bij Gods volk.

5. Niet te veel invullen: Genesis 1:2 [slide 15]

NBV	NBV21
De aarde was nog woest en doods, ...	De aarde was woest en doods, ...

Het woordje 'nog' vult de vertaling erg in. Veel lezers storen zich daaraan. In de brontekst is het minder ingevuld. Daarin volgt de NBV21.

6. Niet te veel invullen: Matteüs 10:29 [slide 16]

NBV	NBV21
Wat kosten twee mussen? Zo goed als niets. Maar er valt er niet één dood neer als jullie Vader het niet wil.	Wat kosten twee mussen? Zo goed als niets. Maar er valt er niet één dood neer buiten jullie Vader om.

Veel lezers hebben moeite met het woord 'wil' in dit vers in de NBV. Het klinkt dan net alsof al het lijden op aarde Gods wil is. De brontekst zegt het voorzichtiger: niets gebeurt 'zonder God'. Een mooie vertaling is dan 'buiten God om'. God is erbij. Meer hoeft de vertaling niet in te vullen.

7. Nederlands verbeterd: 1 Korintiërs 13:13 [slide 17]

NBV	NBV21
Ons resten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde.	Dit is wat blijft: geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde.

Het woord 'resten' heeft een negatieve bijklank: alsof je ermee blijft zitten. Zo van 'we zullen het ermee moeten doen'. Terwijl het juist gaat om iets heel positiefs. De NBV21 probeert om dat mooi en krachtig te verwoorden.

8. Nieuwe inzichten verwerkt: Job 42:6 [slide 18] [optioneel: filmpje met toelichting]

NBV	NBV21
Daarom herroep ik mijn woorden en buig ik mij, zoals ik hier zit in het stof en het vuil.	Daarom zal ik verder zwijgen, nu vind ik troost voor mijn kommervol bestaan.

Dit zijn de laatste woorden die Job spreekt. Wat zegt hij? Volgens de NBV: Ik zat fout, ik buig het hoofd. Zo staat het ook in de meeste vertalingen tot nu toe. Maar in de laatste tientallen jaren is een nieuw inzicht gegroeid, en veel experts en uitleggers steunen dit inzicht. Dit inzicht is: Job is getroost ondanks zijn lijden. De kern van het boek Job is namelijk: Job is onschuldig, en tóch lijdt hij – hoewel zijn vrienden denken dat Job wel schuldig móét zijn. God kiest de kant van Job: het ligt niet aan Jobs gedrag dat hij lijdt. Daarom vindt Job troost, ondanks zijn lijden. Hij kan verder, want hij heeft zijn vertrouwen in God terug. De NBV21 volgt dit nieuwe inzicht, waardoor de conclusie van Job veel beter bij het hele boek past. Deze nieuwe vertaling is een doorbraak voor ons inzicht in de les van het boek Job.

(6) Een paar leuke weetjes [slide 19]

Er zijn 12.000 veranderingen in de NBV21 (nog afgezien van de eerbiedshoofdletters). Op elke bladzijde is wel iets veranderd.

In de NBV21 komt bier voor (NBV: drank, andere vertalingen: sterke drank); inmiddels weten we dat dit Hebreeuwse woord (*sjeechaar*) ‘bier’ betekent

Spreuken 20:1	Van wijn word je een spotter, van bier een braller
Micha 2:11	Als iemand wind en valse leugens verspreidde en profeteerde: ‘Ik zie voor jullie wijn en bier,’ dan zou hij voor dit volk de ware profeet zijn!

In de NBV21 komt een nieuw dier voor: de dromedaris. Het Hebreeuwse woord *gamal* kan zowel een kameel als een dromedaris aanduiden. Vaak kun je niet met zekerheid bepalen welk van de twee wordt bedoeld. In al die gevallen is de ingeburgerde vertaling met ‘kameel’ nog steeds de beste. Maar in enkele gevallen weten we zeker dat het om dromedarissen ging. In die gevallen vertaalt de NBV21 met ‘dromedaris’. U komt ‘m vanzelf een keer tegen!

(7) Betekenis van de Bijbel [slide 20]

De NBV21 is de afronding van een groot proces. Het begon in de jaren ‘90 van de vorige eeuw met de diepe wens om een nieuwe, eigentijdse vertaling van de Bijbel te maken. De komst van de NBV in 2004 was een mijlpaal, maar tegelijk wist het NBG ook dat er nog verbetering mogelijk was. Dat bleek ook uit alle reacties. Dankzij een grote lezersronde en een uitgebreide controle is de vertaling nu vernieuwd en verbeterd. De oorspronkelijke idealen komen in de NBV21 nog beter uit de verf. Daarmee is dit grote proces voltooid.

Waarom zo’n lang en intensief proces? Waarom leggen we met elkaar de lat zo hoog? Omdat de Bijbel dat waard is. Het is het boek waarin God tot ons spreekt, onze bron en reisgenoot in het leven. En de vertaling moet ons zo goed mogelijk helpen bij onze zoektocht naar betekenis in de Bijbel.

De NBV21 is met grote zorg, liefde en deskundigheid gemaakt om lezers bij die zoektocht van dienst te zijn. Om de tekst te laten stromen als een levende bron. En om Gods woord in al zijn toonaarden tot ons hart te laten spreken.

[NBG: laatste slide]